КЫРГЫЗ-ТҮРК МАНАС УНИВЕРСИТЕТИ

КООМДУК ИЛИМДЕР ИНСТИТУТУ

ЭКОНОМИКА БАГЫТЫ

КЫРГЫЗСТАНДА ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ТИКЕ ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫН АБАЛЫ ЖАНА ЭКОНОМИКАЛЫК ӨСҮҮ МЕНЕН ЖУМУШТУУЛУККА ТААСИРИ

МАГИСТРДИК ИШ

Тилек Жолдошбеков

Илимий жетекчи: э.и.к., доц. Турусбек Асанов

БИШКЕК 2019

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдалган : Жолдошбеков Тилек
Университет : Кыргыз-Түрк «Манас» Университети
Багыты : Экономика
Иштин сыпаты : Магистрдик иш
Беттердин саны : xxi+121
Бутүрүү датасы :20/06/2019
Илимий жетекчи : Э.и.к., доц. Турусбек Асанов

Кыргызстанда чет өлкөлүк тике инвестициялардын абалы жана экономикалык өсүү менен жумуштуулуукка таасири

Сактоо таңсыктыгынын натыйжасында Кыргызстан сыяктуу өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн чет өлкөлүк тике инвестициялардан көз карандылыгы жогорулоодо. Өлкөнүн экономикасына кирген чет өлкөлүк тике инвестициялардын пайдасын жана таасирлерин ар кандай тармактарда байкоого болот. Башкача айтканда, экономикалык өсүш, жумуштуулук, өндүрүш жана технологиялык өнүгүүгө оң натыйжаларды алып келери кабыл алынууда.

Бул магистрдик изилдөөнүн максаты Кыргызстанга кирген чет өлкөлүк тике инвестициялардын экономикалык өсүү жана жумуш менен камсыз кылуу көрсөткүчтөрүнө таасири барбы же жокпу аныктоого аракет жасоо. Улуттук статистикалык комитетинин 2008-2017-жылдар аралыгындагы чейректик маалыматтары колдонулду. VAR модели, ARDL коинтеграция тести жана 2007-2017-жылдардын орточо көрсөткүчү алынып карта анализи жасалды.

Жыйынтыкта, чет өлкөлүк тике инвестициялар, киши башына түшкөн ИДП жана жумуштуулуктун ортосунда коинтеграциялык байланыштын бар экендигин байкоого болот. VAR моделинде дисперсиянын декомпозиция анализи дагы жумуштуулуктун көбүнесе чет өлкөлүк тике инвестициялардан көз каранды экендигин тастыктады. Картадан кайсы аймакта чет өлкөлүк тике инвестициянын өлкөгө аккан агымы жогору болсо, ошол аймакта башка

аймактарга салыштырмалуу экономикалык өсүү жана жумуштуулук деңгээлинин кыйла жогору болору байкалды.

Ачкыч сөздөр: Чет өлкөлүк тике инвестиция, экономикалык өсүү, жумуштуулук, Кыргыз Республикасы.

ÖZ

Yazar : Tilek COLDOŞBEKOV
Üniversite : Kırgızistan -Türkiye Manas Üniversitesi
Bilim dalı : İktisat
Tezin niteliği : Yüksek lisans Tezi
Sayfa sayısı : xxi+121
Mezuniyet Tarihi :20/06/2019
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Turusbek Asanov

KIRGIZİSTAN'DA DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN MEVCUT DURUMU VE İKTİSADİ BÜYÜYME İLE İSTİHDAM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Tasarruf açığı bulunan Kırgızistan gibi gelişmekte olan ülkelerin çoğunun doğrudan yabancı yatırımlara bağımlılığının olduğu bir gerçektir. Doğrudan yabancı yatırımların ülke ekonomisine sağladığı fayda ve etkileri farklı alanlarda hissedilebilmektedir. Diğer bir deyişle iktisadi büyüme, istihdam, üretim, ve teknoloji gibi alanlarda pozitif dışsallık yarattığı kabul edilmektedir.

Dolayısıyla bu çalışmanın amacı bağımsızlık yıllarında Kırgızistan'a giren doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının iktisadi büyüme ve istihdam üzerindeki olası etkilerini incelemektir. Ampirik uygulamada Kırgız Cumhuriyeti'nin Ulusal İstatistik Komitesinin 2008-2017 dönemine ait çeyreklik verileri kullanılmıştır. VAR modeli, ARDL eş bütünleme testi ve 2007-2017 yıllarının ortalama verileri ile harita analizi yapılmıştır.

Sonuç olarak ARDL modeli üç serinin uzun dönemde birlikte hareket ettiğini ortaya koymuştur. VAR modelinin etki-tepki analizi ülkedeki istihdamın daha çok doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından etkilendiğini göstermiştir. Harita analizi yardımıyla bölgesel iktisadi büyüme ve istihdam göstergeleri ile doğrudan yabancı sermaye yatırım hacmi arasında pozitif ilişkinin mevcut olduğu kanaatine varılmıştır. Diğer bir deyişle, ülkede ekonomik büyümeyi ve istihdamı sağlamak için doğrudan yabancı yatırımın arttırılması gerektiği sonucuna varılabilir.

Anahtar kelimeler: Doğrudan yabancı sermaye yatırımları, iktisadi büyüme, istihdam, Kırgızist

АБСТРАКТ

Автор : Тилек Жолдошбеков
Университет : Кыргызско-Турецкий университет “Манас”
Направление : Экономика
Тип диссертации : Магистрская Диссертация
Количество страниц : xxi+121
Дата окончания учебы : 20/06/2019
Научный руководитель :К.э.н., доц. Турусбек Асанов

Состояние прямых иностранных инвестиций в кыргызстане и их влияние на экономический рост и занятость

Зависимость таких развивающихся стран как Кыргызстан от прямых иностранных инвестиций с каждым годом растет. Преимущества и последствия прямых иностранных инвестиций для национальной экономики ощущаются в разных областях. ПИИ способны оказывать эффект в самых разнообразных сферах (производстве, занятости, технико-технологической сфере). В связи с этим анализ влияния ПИИ на экономику страны представляется чрезвычайно актуальным.

Целью данного исследования является изучение влияния прямых иностранных инвестиций на экономический рост и занятость в Кыргызской Республике. В эмпирическом анализе использовались квартальные данные Национального статистического комитета Кыргызской Республики за период с 2008 по 2017 годы. Переменные были исследованы методом векторного авторегрессионного анализа VAR. Также была применена авторегрессионная модель с распределенным лагом (ARDL). С помощью карты, региональные показатели прямых иностранных инвестиций, экономического роста и занятости в Кыргызстане были проанализированы.

В результате была выявлена, существование коинтеграционной долгосрочной взаимосвязи между рассматриваемыми переменными. Анализ функции импульсного отклика показал, что занятость резко реагирует на шок иностранных инвестиций. Результаты анализа карты показали, что в регионе с

наибольшим объемом инвестиций наблюдается экономический рост и рост занятости. Другими словами, можно сделать вывод, что прямые иностранные инвестиции должны быть увеличены для обеспечения экономического роста и занятости в стране.

Ключевые слова: Прямые иностранные инвестиции, экономический рост, занятость, Кыргызская Республика

ABSTRACT

Master : Zholdoshbekov Tilek

University : Kyrgyz -Turkish Manas University

Department : Economics

The nature of the thesis: Master thesis

Number of pages : xxi+121

Date of graduation : 20/06/2019

Supervisor : Assoc. Dr. Turusbek Asanov

THE CURRENT SITUATION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN KYRGYZSTAN AND ITS IMPACT ON ECONOMIC GROWTH AND EMPLOYMENT

It is a fact that most of the developing countries such as Kyrgyzstan, which have a saving deficit, depend on foreign direct investments. The benefits and effects of foreign direct investments to the national economy can be felt in different areas. In other words, it is accepted that it creates positive externalities in areas such as economic growth, employment, production and technology.

Therefore, the aim of this study is to examine the possible effects of foreign direct investment on economic growth and employment in Kyrgyzstan during the years of independence. In the empirical analysis, quarterly data of the National Statistical Committee of the Kyrgyz Republic for the period 2008-2017 was employed. VAR model and co-integration test for ARDL method were applied and using average data of 2007-2017years map analysis were performed.

As a result, ARDL model showed that there exists long run relationship among the variables. The impulse-response analysis of the VAR model showed that employment in the country was mostly affected by foreign direct investment. With the help of map analysis, it was concluded that there is a positive relationship between regional economic growth and employment indicators and foreign direct investment volume. In other words, it can be concluded that foreign direct investment should be increased to ensure economic growth and employment in the country.

Keyword: Foreign direct investment, economic growth, employment, Kyrgyz Republic.